

#01 Rode Lijsten

Luc De Bruyn¹

- ❑ 40 (25 %) broedvogelsoorten staan op de Rode Lijst.
- ❑ 20 (34 %) water- en oppervlaktewantsensoorten staan op de Rode Lijst.
- ❑ 22 (43 %) mierensoorten staan op de Rode Lijst.
- ❑ Er zijn praktisch geen soortbeschermingsplannen die uitgevoerd worden.

I	Trend broedvogels (jaren 70 – heden)	
I	Trend water- en oppervlaktewantsen (jaren 80 – 2000)	
I	Toestand mieren	
R	Aantal soorten waar de Rode-Lijststatus van bekend is	
R	Aantal soortbeschermingsplannen opgesteld	
R	Aantal soortbeschermingsplannen in uitvoering	

In het NARA 2003 bestonden er 14 Rode Lijsten die sinds de start met de Rode Lijst van de zoogdieren werden samengesteld. De afgelopen twee jaar zijn er twee nieuwe lijsten bijgekomen, die van de mieren en die van de water- en oppervlaktewantsen. Daarnaast werd ook de Rode Lijst van de vogels herwerkt. In totaal beschikt Vlaanderen nu over 16 Rode Lijsten (amfibieën, broedvogels, dagvlinders, dansvliegen, hogere planten, libellen, loopkevers, mieren, paddestoelen (Macrofungi), reptielen, slankpootvliegen, spinnen, rechtvleugeligen, vissen, water- en oppervlaktewantsen, zoogdieren) [398].

01 Toestand

Momenteel is de Rode-Lijststatus van 3479 soorten bekend. Gezien er naar schatting ongeveer 40.000 soorten in Vlaanderen voorkomen [83], betekent dit dat minder dan 9 % van de soorten grondig geïnventariseerd is. Van 234 soorten (6 %) is bekend dat ze tussen 1000 en nu verdwenen zijn uit Vlaanderen. Het grootste deel verdween echter tijdens de laatste 100 jaar. Momenteel staan 984 soorten (28 %) op de Rode Lijst en lopen het directe gevaar op termijn te verdwijnen indien de nodige maatregelen niet getroffen worden. Daarnaast blijkt bij nader inzicht dat een aantal van de Lijsten reeds verouderd zijn en/of te weinig rekening houden met de criteria opgelegd door de IUCN (zie 3 Kennis). We willen erop wijzen dat het aantal Rode-Lijstsoorten geen volledig beeld geeft van de toestand. Voor vogels bijvoorbeeld, waarvoor dit jaar een nieuwe Lijst werd opgesteld, blijkt het aantal Rode-Lijstsoorten nagenoeg constant gebleven (42 in 1999, 40 in 2004). De veranderingen blijken echter veel drastischer te zijn. Er zijn immers 11 soorten van de lijst verdwenen omwille van een positieve trend, terwijl er 9 andere zo sterk achteruitgingen dat ze als nieuw op de Rode Lijst kwamen (zie verder).

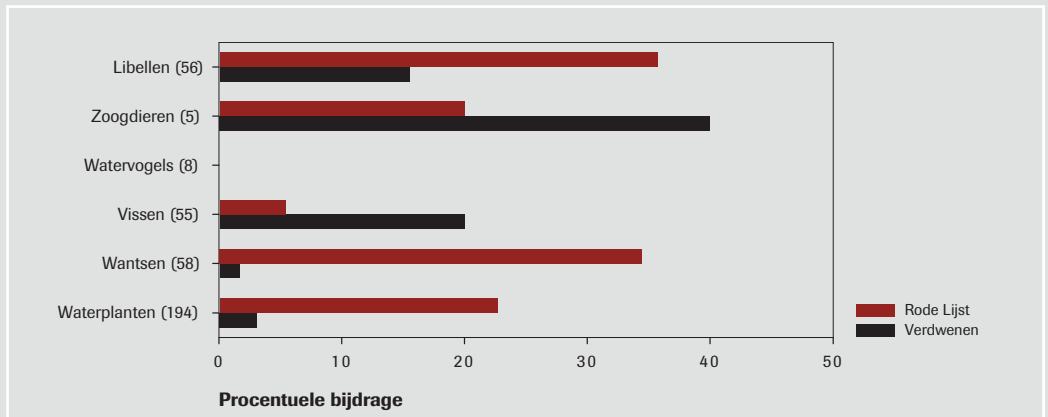
Met de nieuwe Lijst van de water- en oppervlaktewantsen is nu de status van 376 aquatische organismen bekend (figuur 1.1). In totaal komen 29 soorten (7,7 %) daarvan niet meer in Vlaanderen voor. Iets minder dan een kwart (88 soorten of 23,4 %) staat op de Rode Lijst. Dat is iets lager dan voor alle Rode Lijsten samen (28 %). Percentueel staan zoogdieren (60 % verdwenen of op de Rode Lijst) en libellen (51 % verdwenen of op de Rode Lijst) het sterkst onder

¹ Instituut voor Natuurbehoud

druk. Als we naar de absolute aantallen kijken, zijn het de waterplanten (50 soorten verdwenen of op de Rode Lijst) en libellen (29 soorten verdwenen of op de Rode Lijst) die het sterkst onder druk staan. Watervogels doen het goed. Hier is geen enkele soort die verdwenen is of momenteel onder druk staat (zie ook hoofdstuk 12 Oppervlaktewateren).

De drie nieuwe Rode lijsten bevestigen wat reeds werd vastgesteld in het vorige natuurrapport bij vaatplanten en dansvliegen (NARA 2003). Het zijn de habitatspecialisten (soorten die gebonden zijn aan één, of slechts enkele habitattypes) en vooral die soorten die gebonden zijn aan bedreigde habitats, die onder druk staan.

Figuur 1.1.:
Vergelijking Rode-
Lijststatus aquatische
organismen (bronge-
gevens: [40] en NARA
2003).

#01

01 Toestand

02 Beleid

03 Kennis

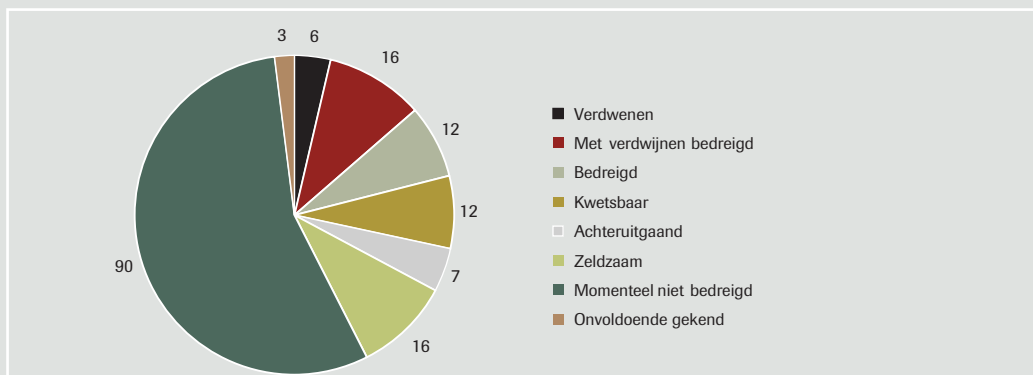
1.1 Vogels

In het kader van de Atlas van de Vlaamse broedvogels [373] hebben Devos et al [109] een nieuwe Rode Lijst opgesteld. De status van de verschillende soorten werd bepaald op basis van hun huidige verspreiding en aantaltrends sinds de vorige grote inventarisaties in de perioden 1961-1968 [191] en 1973-1977 [107].

Sinds 1900 hebben 160 vogelsoorten regelmatig gebroed in Vlaanderen (gedurende minstens 10 jaar). Daarnaast waren er 34 soorten die onregelmatig of incidenteel tot broeden kwamen. De 13 niet-inheemse soorten werden niet meegerekend (hoofdstuk 6 Exoten). Momenteel komen 6 soorten niet meer voor in Vlaanderen terwijl 40 soorten (25 %) op de Rode Lijst staan (categorieën 'met uitsterven bedreigd', 'bedreigd' en 'kwetsbaar') (tabel 1.1; figuur 1.2). Momenteel zijn 90 soorten (56 %) niet bedreigd. De resterende 23 soorten (14 %) zijn zeldzaam of gaan achteruit. Van de laatste 3 soorten zijn onvoldoende gegevens beschikbaar om hun status te bepalen. Zorgwekkend is dat 11 van de 16 soorten die momenteel met uitsterven bedreigd zijn minder dan 10 broedparen bezitten. Vier soorten komen zelfs niet meer jaarlijks tot broeden.

Tabel 1.1:
Rode-Lijstsoorten
Vlaamse broedvo-
gels (brongege-
vens: [373]).

Verdwenen	korhoen, kemphaan, zwarte stern, duinpieper, hop, ortolaan
Met verdwijnen bedreigd	roerdomp, woudaap, grauwe kiekendief, kwartelkoning, strandplevier, watersnip, dwergstern, grote stern, draaihals, kuifleeuwerik, paapje, tapuit, snor, grote karekiet, grauwe klauwier, klapekster
Bedreigd	zomertaling, porseleinhoen, zomertortel, kramsvogel, graspieper, boompieper, rietzanger, wielewaal, goudvink, geelgors, grauwe gors, rietgors
Kwetsbaar	patrijs, kluut, tureluur, kleine mantelmeeuw, visdief, nachtzwaluw, veldleeuwerik, boomleeuwerik, huiszwaluw, gekraagde roodstaart, nachtegaal, matkop

Figuur 1.2: Verdeling van de soorten broedvogels over de verschillende Rode-Lijstcategorieën in Vlaanderen (brongegevens: [373]).

Geschrapt van de Rode Lijst	geoorde fuut, aalscholver, bruine kiekendief, kwartel, zilvermeeuw, ijsvogel, kerkuil, oeverzwaluw, sprinkhaanzanger, roodborsttapuit, baardmannetje
Nieuw op de Rode Lijst	zomertortel, kramsvogel, veldleeuwerik, graspieper, boompieper, huiszwaluw, matkop, goudvink, rietgors

Tabel 1.2: Nieuwe en geschrapte soorten op de Rode Lijst van de broedvogels (brongegevens: [373]).

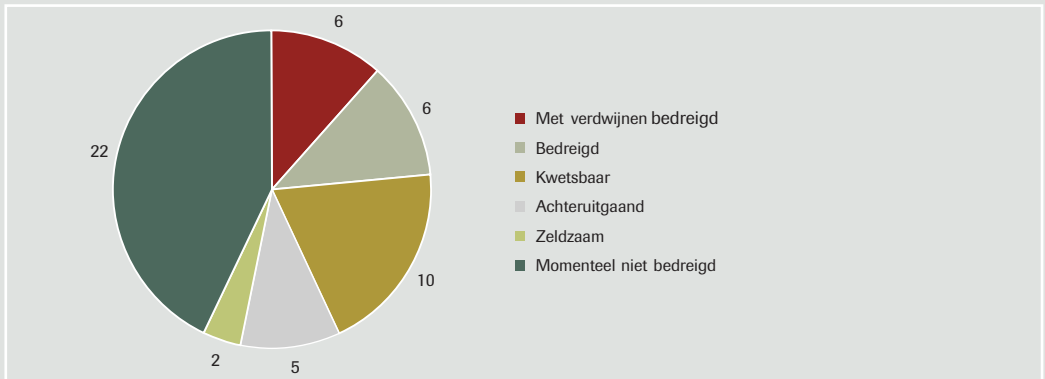
In vergelijking met de vorige Rode Lijst (NARA 1999) zijn 11 soorten (tabel 1.2) van de Lijst verdwenen omdat hun aantallen de laatste jaren zo sterk zijn toegenomen dat hun populatieniveau de referentiesituatie bereikt heeft, of zelfs overschreden. Voor die vooruitgang kan geen verklaring gegeven worden. We moeten ook afwachten of ze blijvend is. Verschillende soorten - zoals kluut, grote stern, visdief, nachtzwaluw en boomleeuwerik - komen immers slechts in één of enkele gebieden voor (bv. haven van Zeebrugge) of blijven sterk afhankelijk van bedreigde of kwetsbare habitats (bv. heide). Er bevinden zich 9 nieuwe soorten op de Rode Lijst waarvan de aantallen sterk tot zeer sterk achteruitgegaan zijn (graspieper -70 %, huiszwaluw -75 %, veldleeuwerik -95 %). Als we de habitatspecificiteit van de nieuwe Rode-Lijstsoorten meer in detail bekijken, blijken het vooral habitatgeneralisten te zijn (vijf van de negen soorten). De overige zijn één moerassoort, één akkervogel, één graslandvogel en één van de heide. Zes soorten waren op de vorige lijst reeds genoteerd als achteruitgaand, de andere drie hadden de status 'momenteel niet bedreigd'. Soorten die van de Rode Lijst verdwenen zijn, zijn gebonden aan oppervlaktewaters (3), moerassen (3), akkers (1), grasland en heide (1), of waren generalisten (3). De broedvogelatlas kon geen onderbouwde verklaring formuleren voor de achteruitgang van vijf van de negen nieuwe Rode-Lijstsoorten (kramsvogel, graspieper, huiszwaluw, matkop en goudvink). Bij drie soorten (zomertortel, veldleeuwerik, boompieper) zou de intensievere landbouw een belangrijke rol gespeeld hebben, bij de rietgors het verlies aan geschikte broedhabitat in moerasgebieden.

Voor meer details over de toestand van de vogels verwijzen we naar hoofdstuk 3 Vogels. De volledige Lijst van de broedvogels kan worden geraadpleegd op de website van het Instituut voor Natuurbehoud [398].

1.2 Mieren

In 2003 analyseerden Dekoninck et al. [99] de toestand van de mierenfauna in Vlaanderen. Zij kwamen tot de bevinding dat de Vlaamse fauna momenteel 51 inheemse mierensoorten telt. Daarnaast werden nog vijf exoten aangetroffen (zie hoofdstuk 6 Exoten). Vier daarvan worden momenteel enkel in verwarmde gebouwen aangetroffen of zijn strikt gebonden aan het stedelijke milieu. De vijfde komt alleen voor in een tuin in Tildonk.

Figuur 1.3: Verdeling van de soorten mieren over de verschillende Rode-Lijstcategorieën in Vlaanderen (brongegevens: [99]).

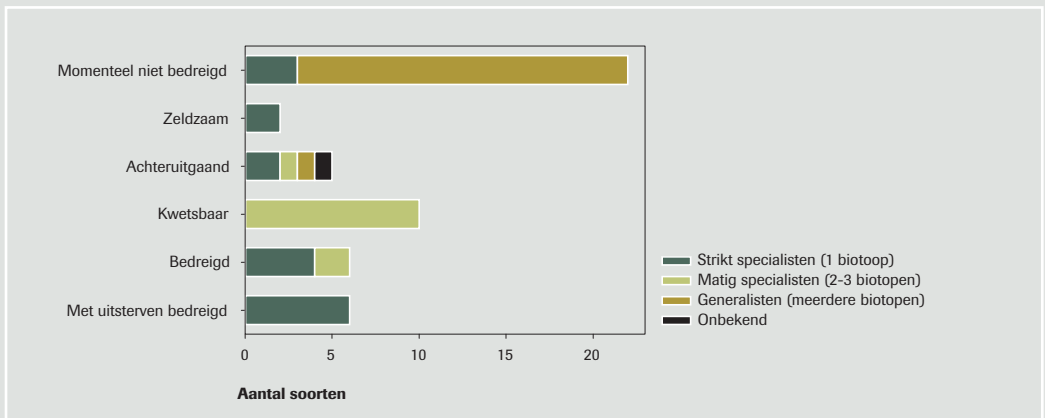

Tabel 1.3: Rode-Lijstsoorten Vlaamse mieren (brongegevens: [99]).

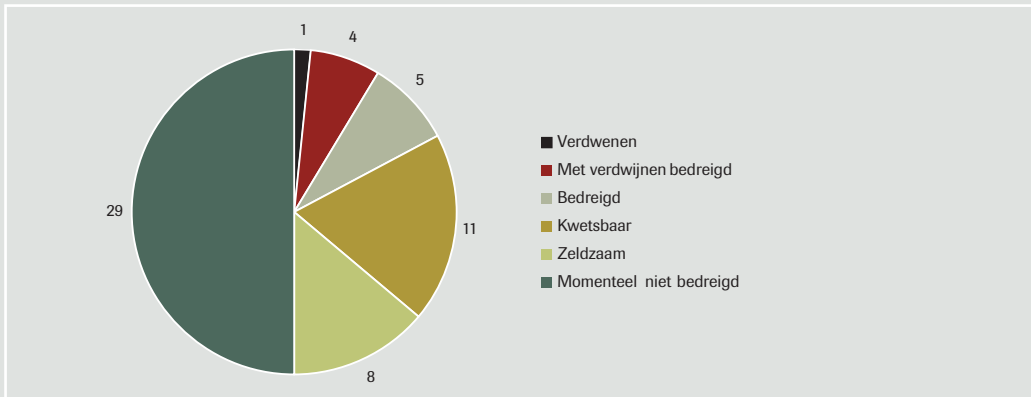
Verdwenen	
Met verdwijnen bedreigd	heidesteekmier, woekermier, glanzende gastmier, amazonemier, diefmier, mergeldraaigatje
Bedreigd	veenmier, mosslankmier, lepelsteekmier, gewone staafmier, sabelmier, heidedraaigatje
Kwetsbaar	kale bosmier, zwartrugbosmier, behaarde bosmier, rode baardmier, bloedrode roofmier, veldmier, buntgrasmier, oprolmier, kokersteekmier, duinsteekmier

#01
01 Toestand
02 Beleid
03 Kennis

Figuur 1.4: Verband tussen habitatspecialisatie en bedreigingstatus voor de Vlaamse mieren (brongegevens: [99]).

Van de 51 soorten staan 22 soorten (43 %) op de Lijst (tabel 1.3) (figuur 1.3). Momenteel zijn 22 soorten (43 %) niet bedreigd. De resterende 7 soorten (14 %) zijn zeldzaam of gaan achteruit. We willen erop wijzen dat de status van een aantal soorten nog niet volledig duidelijk is wegens gebrek aan gegevens. We kunnen toch al een voorlopige analyse maken. De Rode-Lijstsoorten zijn allemaal in meer of mindere mate habitatspecialisten die gebonden zijn aan één of enkele biotopen (figuur 1.4). De strikte specialisten worden aangetroffen in heidegebieden, rotsen en kalkgrashellingen, en bossen. Als we kijken naar soortenrijkdom wordt het grootste aantal mierensoorten gevonden in heide- (42 soorten, 75 %) en (hoog)veengebieden (14 soorten, 25 %). Alle soortenrijke gebieden (plaatsen met meer dan 25 soorten) bevinden zich in de provincie Limburg. De volledige Lijst van de mieren kan worden geraadpleegd op de website van het Instituut voor Natuurbehoud [398].

Figuur 1.5: Verdeling van de soorten oppervlakte- en waterwantsen over de verschillende Rode-Lijstcategorieën in Vlaanderen (brongegevens: [40]).

Verdwenen	rossige schaatsenrijder
Met verdwijnen bedreigd	rivierbodewants, beekschaatsenrijder, zeldzame moerwants, schorresigaar
Bedreigd	veenzwemmertje, moslopertje, kleine vijverloper, slank dwerglopertje, slootsigaar
Kwetsbaar	venduikerwants, schaarse duikerwants, bosschaatsenrijder, veenmoslopertje, venmoerwants, bladloper, zuidelijk dwerglopertje, zwart bootsmannetje, vensigaar, brakwatersigaar, gewone beekloper

Tabel 1.4: Rode-Lijstsoorten Vlaamse water- en oppervlaktewantsen (brongegevens: [40]).

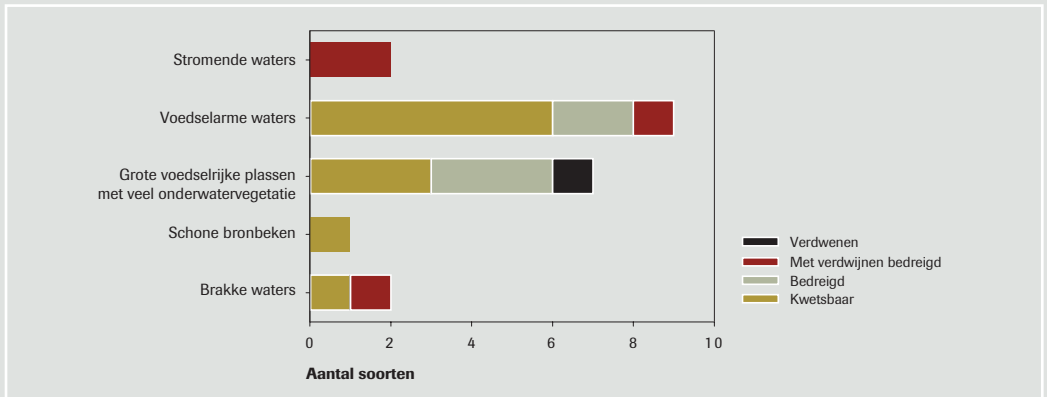
1.3 Waterwantsen

Volgens de gedocumenteerde Rode Lijst van de water- en oppervlaktewantsen [40] kwamen er in Vlaanderen 58 water- en oppervlaktewantsen voor. Hiervan is één soort sinds begin jaren 90 uit Vlaanderen verdwenen (figuur 1.5). Daarnaast staan er nog 20 soorten (34 %) op de Rode Lijst (tabel 1.4). Momenteel zijn 29 soorten (50 %) niet bedreigd. De overige 8 soorten (14 %) zijn zeldzaam. Er zijn 17 soorten oppervlaktewantsen en 41 soorten waterwantsen. De enige verdwenen soort, de rossige schaatsenrijder, is een oppervlaktewants. Op de Rode lijst staan 9 (53 %) oppervlaktewantsen en 11 (27 %) waterwantsen.

Water- en oppervlaktewantsen komen zowel in stromend als stilstaand water voor. De leefgebieden waar de meest bedreigde water- en oppervlaktewantsen voorkomen, zijn stromende waters, voedselrijke plassen met veel onderwatervegetatie, brakke en voedselarme waters (figuur 1.6). Een belangrijke factor om de Rode-Lijstsoorten in stand te houden, blijkt het behoud van een voldoende hoog waterpeil. Uitdrogende plassen kunnen eveneens een goed ontwikkelde wantsenfauna bezitten, maar zij herbergen alleen de algemene soorten. Een andere belangrijke factor voor alle watermilieu's is de achteruitgang van de waterkwaliteit, onder andere door voedselaanrijking vanuit de omliggende agrarische gebieden. Als specifieke oorzaak van dat verschijnsel in stromende wateren en bronnen zouden de toenemende cultuurtechnische ingrepen zoals rechtekking, kanalisatie en het verwijderen van oevervegetatie kunnen worden aangehaald. De structuurdiversiteit en de omgeving bepalen in grote mate de fysische kwaliteit (vooral zuurstofhuishouding) van de waterloop. Voor voedselrijke plassen met rijke onderwaterflora is verdere voedselaanrijking nefast omdat dit leidt tot algengroei en daling van de lichtpenetratie. De aanwezigheid van bodembewonende, planktonetende vissen (uitgezet voor visvangst, zie hoofdstuk 28 Binnenvisserij) verhoogt daarenboven de troebelheid (o.a. omwoelen bodem). Brakke wateren langs de kust ten slotte zijn sterk afhankelijk van zoute kwel. Het behoud van de waterpeilen is dan ook van het grootste belang.

De volledige Lijst van de water- en oppervlaktewantsen kan worden geraadpleegd op de website van het Instituut voor Natuurbehoud [398].

Figuur 1.6: Verdeling van de Rode-Lijstsoorten oppervlakte- en waterwantsen over watertypes.

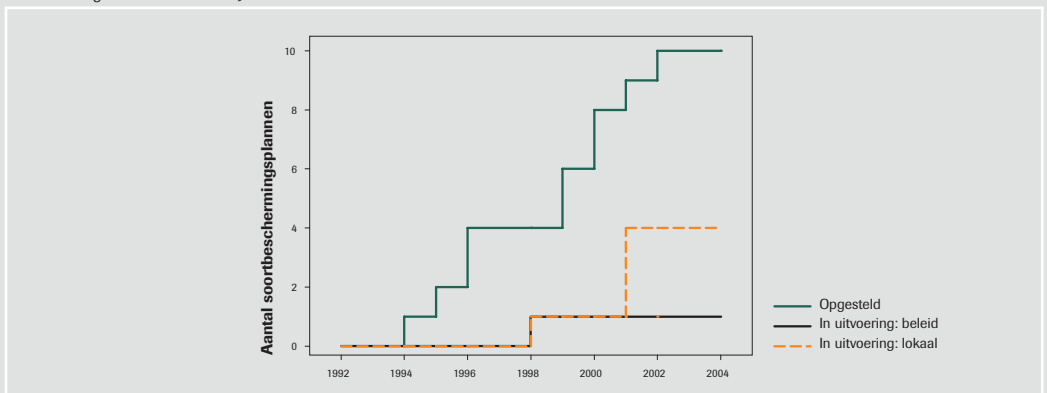

02 Beleid

Rode Lijsten geven aan welke soorten met verdwijnen bedreigd zijn en welke soorten prioriteit moeten krijgen bij het nemen van acties zodat hun verdere teloorgang tegen wordt gegaan en hun populaties worden hersteld tot (over)leefbare niveaus (NARA 2001, MINA-plan 2003-2007, [402]).

Een belangrijk instrument om het behoud van soorten te verwezenlijken, zijn de soortbeschermingsplannen. Sinds 1994 zijn in totaal tien soortbeschermingsplannen opgesteld (figuur 1.7). Het milieujarprogramma 2004 had als doelstelling om in 2004 nog twee extra plannen te verwezenlijken (veenhuibeestje en vogels van het agrarische gebied). Voor het veenhuibeestje is dit iets te laat want het is al enkele jaren uitgestorven. Voor de vogels van het agrarische gebied werd begin 2004 een startvergadering gehouden, maar het plan werd iets later door AMINAL afdeling Natuur afgevoerd wegens 'niet prioritair'. Akkervogels behoren nochtans tot de meest bedreigde vogelsoorten (zie ook hoofdstukken 6 Vogels en 25 Landbouw).

Figuur 1.7: Cumulatieve aangroei van opgemaakte soortbeschermingsplannen en plannen in uitvoering.

Een probleem is dat de soortkeuze en methode voor het opstellen van soortbeschermingsplannen ad hoc gebeurt. Er moeten criteria opgesteld worden die aangeven welke soorten prioriteit verdienen. Daarnaast zijn richtlijnen nodig waaraan minimaal moet worden voldaan voor het opstellen van dergelijke plannen.

Het opstellen van soortbeschermingsplannen is niet voldoende om een soort te redden. Zij dienen ook uitgevoerd te worden. Vanuit het beleid werd tot op heden geen verplichting uitgevaardigd of ander initiatief genomen om de

soortbeschermingsplannen gebiedsdekkend toe te passen. Alleen het soortbeschermingsplan voor de das wordt integraal uitgevoerd door een samenwerking tussen AMINAL afdeling Natuur Limburg en de cel Natuurtechnische Milieubouw.

Volgens AMINAL afdeling Natuur zijn er bepaalde soortbeschermingsplannen waarvoor enkele lokale initiatieven werden genomen die soms door het beleid ondersteund worden. Zo werd de uitvoering voor het soortbeschermingsplan beekprik ooit begonnen, maar het initiatief van de afdeling Natuur Limburg werd uiteindelijk stopgezet. Het soortbeschermingsplan gentiaanblauwtje wordt in een aantal natuureservaten uitgevoerd. Dit verloopt echter zeer ad hoc en is afhankelijk van de individuele conservators of natuurwachters. Het Provinciaal Instituut voor Hygiëne Antwerpen meldt dat in de provincie Antwerpen een aantal punten uit het soortbeschermingsplan voor vleermuizen werd overgenomen in het provinciaal Natuurontwikkelingsplan 2004 (vormingscursus voor gemeenten, meerjarig onderzoek naar de zomerverblijven van de ingekorven vleermuis).

Een speciale positie wordt ingenomen door de Europese bever. Voor die soort, die sinds zeer kort terug in Vlaanderen verschijnt, werd nog geen wetenschappelijk onderbouwd soortbeschermingsplan opgesteld. Toch worden door AMINAL natuur in de Dijlevallei middelen ingezet om acties uit te voeren. Zo werden 8 beversporengidsen opgeleid die (wandel)groepen moeten informeren. Er wordt ook een informatieve folder naar het grote publiek verspreid. Daarnaast werden 17 (vrijwillige) bevermonitors opgeleid die tijdens hun terreinwerk driemaal per jaar bevers moeten monitoren.

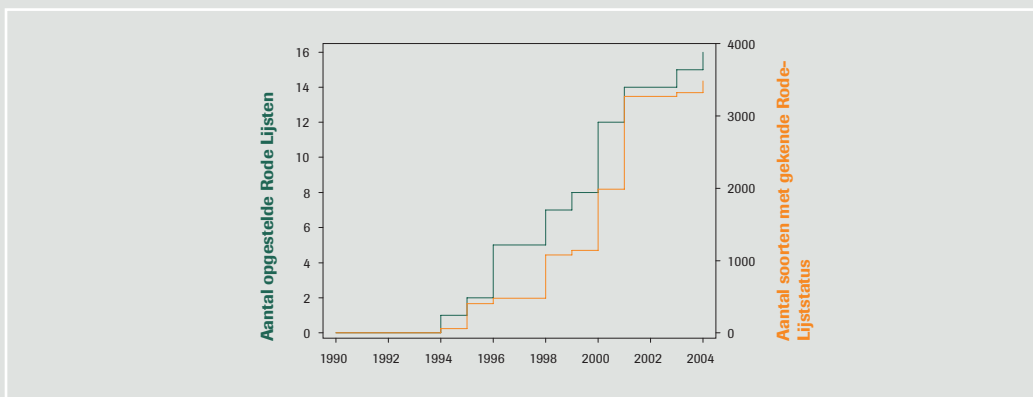
Volgens het milieujaarprogramma 2004 zou er een ontwerp tekst voor het uitvoeringsbesluit Soortbescherming ter bespreking moeten klaarliggen. Hierin zouden maatregelen bestendigd worden, die tot nu toe ad hoc toegepast werden, ten gunste van soortbescherming (zoals het wettelijk gebruik van Rode Lijsten, soortbeschermingsplannen, schaderegeling). Tot op heden (eind 2004) was de tekst niet beschikbaar.

We willen benadrukken dat specifieke soortbescherming niet volstaat. Om te overleven hebben soorten immers een habitat nodig om zich te voeden, te overwinteren en/of voort te planten. Die habitats staan onder sterke druk van algemene milieufactoren zoals vermessing, verdroging, vervuiling, versnippering en klimaatverandering. Het is dan ook van primordiaal belang om tot een algemene milieuverbetering te komen. Soortgericht en gebiedsgericht beleid moeten aanvullend werken. Soortgerichte acties helpen niet als de gebieden niet voldoen aan de basiseisen van de soort. Anderzijds is een algemene verbetering van de habitat- en milieukwaliteit niet steeds voldoende om een bedreigde soort in stand te houden [325]. Een goed doordachte selectie van soorten uit verschillende taxonomische groepen levert meer en vooral complementaire informatie op over hoe gebieden moeten ontwikkeld of ingericht worden en hoe verschillende natuurwaarden op elkaar kunnen worden afgestemd. Aankoop van reservaten maakt dat de soorten ook wettelijk beschermd worden.

03 Kennis

Ondanks dat nu, met de nieuwe Rode Lijsten van de mieren en water- en oppervlaktewantsen, de status bekend is van 109 extra ongewerveldesoorten, blijken de ongewervelden als groep nog steeds sterk ondervertegenwoordigd. Daar waar de Rode-Lijststatus van alle gewervelden en vaatplanten bekend is, geldt dat maar voor ongeveer 6 % van de ongewervelden, ondanks het feit dat ze ongeveer 75 % van de in Vlaanderen levende organismen uitmaken. Hetzelfde geldt voor de soorbeschermingsplannen. Van de opgestelde soortbeschermingsplannen is er slechts één voor ongewervelden (gentiaanblauwtje). De overige zijn voor gewervelden. Voor planten en zwammen, die nochtans

Figuur 1.8:
Cumulatieve aangroei
van Rode Lijsten.

24 % van onze biodiversiteit uitmaken, is geen enkel soortbeschermingsplan opgesteld. Die resultaten zijn een gevolg van de willekeur bij het opstellen van Rode Lijsten en soortbeschermingsplannen. Er moeten dus duidelijk criteria opgesteld worden om dat te verhelpen.

De samenstelling van een Rode Lijst is altijd een momentopname en moet op regelmatige tijdstippen herzien worden. Rode Lijsten zijn gebaseerd op kwantitatieve gegevens die aan verandering onderhevig zijn. Enerzijds treden onder invloed van allerhande omgevingsfactoren veranderingen op in populatieaantallen en verspreiding van soorten, anderzijds kan onze kennis over de status en trends van soorten verbeteren.

Wat opvalt bij het bekijken van figuur 1.8 is dat de oudste Rode Lijst (zoogdieren) al dateert van 1994 [76]. Bij de berekening van de trends in de verschillende lijsten werd telkens de toestand uit twee periodes vergeleken. Die periodes verschillen afhankelijk van de soortengroep (tabel 1.5). Volgens de richtlijnen van IUCN moeten trendanalyses gebeuren op basis van een periode van drie generaties of op basis van een periode van 10 jaar, waarbij de langste moet worden genomen. Voor dieren met een korte generatietijd (één jaar of minder), zoals de meeste ongewervelden of kleinere zoogdieren, is dat dus 10 jaar. Voor langlevende soorten zoals de grotere zoogdieren kan dat langer zijn. Een Rode Lijst is dus slechts up-to-date als er voldoende recente gegevens in verwerkt zijn. Om de toestand (Rode Lijsten) vandaag te kennen zou bijvoorbeeld de trend moeten worden berekend in de periode 1994-2004. Daarvoor is het noodzakelijk dat gegevens op een regelmatige basis verzameld worden. In Nederland wordt ernaar gestreefd ongeveer om de tien jaar een nieuwe staalnamecampagne uit te voeren, zodat men evoluties en trends in de verspreiding goed kan volgen. Navraag bij de specialisten van de verschillende groepen gaf aan dat het voor Vlaanderen ook opportuun zou zijn om de Rode Lijsten up-to-date te houden.

#01

01 Toestand

02 Beleid

03 Kennis

Tabel 1.5:
Vergelijkingsperiode
gebruikt bij het
opstellen van Rode
Lijsten voor enkele
soortengroepen.

Soortengroep	Periode voor	Periode na	Referentie
Zoogdieren	voor 1980	na 1980	[76]
Libellen	1945-1960	1990-1995	[88]
Paddestoelen	voor 1986	na 1986	[391]
Broedvogels	1973-1977	2000-2002	[109]
Loopkevers	voor 1950	na 1950	[106]
Vlinders	voor 1990	na 1990	[201]
Waterwantsen	1977-1987	2000	[40]

Een ander probleem bij het opstellen van Rode Lijsten is dat de inventarisatie-inspanningen niet gelijk zijn in de twee periodes die vergeleken worden. De data worden immers bij elkaar gebracht door vrijwilligers die willekeurig hun

gegevens doorgeven. De dataverwerking is zeer ongelijk in de verschillende periodes waardoor vergelijken erg moeilijk of onmogelijk is. Er is nood aan een gestandaardiseerde methode voor het opvolgen van soortentrends. Onlangs werd een gestandaardiseerde methode op punt gesteld voor broedvogels [373].

Ten slotte moet worden opgemerkt dat het opstellen van Rode Lijsten en het opvolgen van trends slechts een begin is. Om over te kunnen gaan tot een succesvolle sanering van de situatie is het immers nodig om (1) de ecologie van de betrokken soorten goed te kennen en (2) de factoren te kennen die aan de basis liggen van de achteruitgang. Voor tal van vogels, een groep waar toch reeds veel onderzoek rond werd verricht, is het bijvoorbeeld niet mogelijk te verklaren waarom ze een neerwaartse of opwaartse trend vertonen [373]. Om doelgerichte acties op te stellen die de situatie van de bedreigde soorten verbeteren, is die basisecologische kennis broodnodig.

Met medewerking van:

Dirk Vandenbusche - Provinciaal Instituut voor Hygiëne, dienst Natuur
 Wouter Vanreusel - Universiteit Antwerpen, departement Biologie
 Nico Verwimp - AMINAL, afdeling Natuur

Lectoren:

Dries Bonte - Universiteit Gent, departement Biologie
 Bart Bosmans - AMINAL, Directoraat-generaal
 Wouter Dekoninck - Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, departement Entomologie
 Jean-Pierre Maelfait - Instituut voor Natuurbehoud
 Dirk Maes - Instituut voor Natuurbehoud
 René Meeuwis - AMINAL, afdeling Natuur
 Marc Peeters - Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, afdeling Invertebraten
 Anne Ronse - Nationale Plantentuin van België
 Hans Van Dyck - Université Catholique de Louvain, Unité d'Ecologie et de Biogéographie
 Jackie Van Goethem - Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, afdeling Invertebraten
 Bert Vanholen - AMINAL, afdeling Natuur Limburg
 Wouter Vanreusel - Universiteit Antwerpen, departement Biologie
 Glenn Vermeersch - Instituut voor Natuurbehoud